

Reactie concept Faunabeheerplan knobbelzwaan Zuid-Holland 2018-2024

Doel van het voorgenomen beheer

Het doel van het voorliggende plan is het beperken van schade, en niet het blijvend verlagen van de stand van de populatie knobbelzwanen (blz. 8). De voorgestelde maatregelen betreffen een voortzetting van het in het verleden uitgevoerde beheer. Bij het beheer tot nu toe was echter het stabiel houden van de populatie een doelstelling (blz. 15). Het nu voorgestelde beheer lijkt dan ook nog steeds gericht te zijn op het sturen op de omvang van de populatie, ondanks dat dit niet meer tot de doelen van het beheer behoort. Bovendien is in de Beleidsregels uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland als voorwaarde voor populatiebeheer ten behoeve van het voorkomen van schade een minimaal schadebedrag van € 100.000 per jaar als randvoorwaarde verbonden. Bij de knobbelzwaan is een dergelijk (dreigend) schadeniveau niet aan de orde. Wij adviseren dan ook om de voorgestelde maatregelen beter aan te laten sluiten op het doel van het beheer (schadebestrijding) en aan te laten sluiten bij de provinciale beleidsregel.

Ontwikkeling populatie

Zowel op landelijk niveau als op provinciaal niveau is er voor de korte termijn sprake van een dalende trend. Wat de watervogeltellingen betreft is deze recente daling niet waar te nemen, maar is de verwachting dat hier op termijn wel een daling optreedt als gevolg van de daling van het aantal broedparen doorzet (blz. 11). Gezien de ontwikkelingen van de populatie broedvogels en de totale populatie, wordt aangegeven dat dit er op kan wijzen dat de draagkracht van de totale populatie bereikt is. Dit roept de vraag op in hoeverre het nodig is om beheermaatregelen, zoals het bewerken van eieren, te nemen die gericht zijn op het beperken van de groei van de populatie. Als deze groei immers al begrensd wordt door de natuurlijke draagkracht, dan zouden maatregelen om de populatie niet te laten groeien niet nodig en ook niet effectief zijn.

Ook in het hoofdstuk over de staat van instandhouding wordt aangegeven dat het behandelen van eieren maar zeer beperkt effect heeft op de omvang van de populatie (blz. 28). De vraag is dus al helemaal hoe het behandelen van eieren dan nog bij kan dragen aan het doel van het voorliggende plan, namelijk het terugdringen van de schade. De noodzaak van het bewerken van eieren wordt volgens ons in het plan dan ook niet aangetoond en wij adviseren daarom het bewerken van eieren niet op te nemen in het voorgestelde beheer.

Onderbouwing dreiging schade

Als één van de manieren waarop knobbelzwanen schade veroorzaken aan landbouwgewassen wordt verslemping van de bodem genoemd (blz. 15). Dat verslemping tot verminderde gewasopbrengsten leidt, is echter nooit met onderzoek aangetoond¹.

Het faunabeheerplan zou een overzicht van schadegegevens per wildbeheereenheid moeten bevatten. In tabel 1 (blz. 16) ontbreken echter gegevens van de wildbeheereenheden Leiden, Dordrecht en IJsselmonde.

In tabel 2 (blz. 16) wordt een overzicht gegeven van de getaxeerde schade per gewas. In deze tabel zijn echter geen schades voor graszoden, graszaad en koolzaad opgenomen, terwijl het voorgestelde beheer zich wel op percelen met deze gewassen richt. Uit het voorliggende plan blijkt dan ook niet dat er voor deze gewassen sprake is van een concrete dreiging van belangrijke schade.

¹ Fox *et al.*, 2017, Agriculture and herbivorous waterfowl: A review of the scientific basis for improved management. *Biological Reviews* 92(2): 854-877.

Uit tabel 3 blijkt dat er in de afgelopen jaren in de maanden oktober, november en december zo goed als geen sprake was van belangrijke schade. Dit is ook logisch, aangezien het gras dan nagenoeg niet groeit, en schade hieraan dus niet leidt tot minder gewasopbrengsten. Het voorgestelde beheer vindt echter al vanaf 1 oktober / 15 november plaats, terwijl dus niet blijkt dat dit ook nodig is voor een vermindering van de schade. De noodzaak van afschot in de laatste maanden van het jaar is daarom onvoldoende aangetoond. Wij adviseren dan ook om het beheer meer toe te spitsen op de momenten en locaties waarop op basis van de beschikbare gegevens werkelijk sprake is van schadedreiging.

De tabellen 1, 2 en 3 bevatten alleen totalen van schades, hierin is geen onderscheid gemaakt tussen onbelangrijke en belangrijke (minimaal € 250,00 of meer per geval). Deze gegevens zouden volgens ons nader gespecificeerd moeten worden, zodat belangrijke en onbelangrijke schade wel te onderscheiden is.

Preventieve maatregelen

In het concept faunabeheerplan wordt aangegeven dat knobbelzwanen zich niet makkelijk laten verjagen en dat alleen (herhaald) afschot vaak het gewenste effect heeft (blz. 19 en 23). Deze stelling wordt echter niet verder onderbouwd, bijvoorbeeld met wetenschappelijk onderzoek waar deze conclusie uit naar voren komt. Wij zouden dan ook graag zien dat in het faunabeheerplan dieper in wordt gegaan op de mogelijkheden en onmogelijkheden van alternatieven voor afschot en de effectiviteit hiervan in relatie tot afschot. Waarom is bijvoorbeeld in de lucht schieten niet voldoende om knobbelzwanen weg te jagen van schadepercelen en is het doden van dieren effectiever? Slechts een niet-onderbouwde bewering dat alternatieven niet effectief zijn is volgens ons onvoldoende om invulling te geven aan de escalatieladder.

Quotering afschot

Wij zijn het met de FBE eens dat de quotering zoals opgenomen in de vrijstelling uit de verordening (afschot bedraagt maximaal 5 zwanen bij groepen tot 50 dieren en maximaal 10% bij grotere groepen) voor onduidelijkheid zorgt doordat niet altijd duidelijk is wat een groep is en dit bovendien lastig controleerbaar en handhaafbaar is. Een quotering per dag en per schadeperceel zoals de FBE voorstelt schept volgens ons daarom meer duidelijkheid. Wel vragen wij ons af of dit quotum niet lager kan liggen dan 5 zwanen. Wanneer een of twee zwanen van een groep geschoten worden, zal de rest van de groep immers ook al verjaagd worden. En het doel van het voorgenomen beheer is reductie van de schade, niet het beïnvloeden van de omvang van de populatie.

Aanpassingen beheer op basis van ontwikkelingen

In het voorliggende plan geeft de FBE aan dat wanneer de populatie en de schade toenemen zij zal overwegen om een ontheffing aan te vragen om ruiende knobbelzwanen te vangen en te doden ter verkleining van de populatie en de schade (blz. 26). Allereerst betreft dit een ingreep die gericht is op populatiebeheer, terwijl dit niet het doel is van het voorliggende plan en in strijd is met de voorwaarden voor populatiebeheer zoals opgenomen in de beleidsregel. Bovendien missen wij hierbij ook een optie hoe wordt omgegaan met een krimp van de populatie en het teruglopen van de schade. Dit zou volgens ons aanleiding moeten vormen om het voorgestelde beheer te extensiveren. Dit is in het bijzonder van belang omdat de omvang van de broedpopulatie de laatste jaren is afgenomen en niet is uit te sluiten dat afschot hieraan heeft bijgedragen (blz. 26).

Rustgebieden trekganzen

In het voorliggende plan wordt aangegeven dat ook in rustgebieden voor trekganzen afschot van knobbelzwanen zal plaatsvinden, maar hierbij rekening zal worden gehouden met de eventueel aanwezige ganzen (blz. 26). Dit lijkt ons haaks staan op het doel van deze gebieden, namelijk zo veel mogelijk rust bieden aan de trekganzen en zo veel mogelijk stimuleren dat zij in deze gebieden foerageren. Afschot van knobbelzwanen in deze gebieden zal, wanneer hier ganzen aanwezig zijn, onvermijdelijk tot onrust en verstoring zorgen. Want dat is namelijk ook de bedoeling van het afschot: vogels verjagen. In deze gebieden zou dus volgens ons in de winterperiode helemaal geen afschot plaats moeten vinden. En is het de vraag of afschot van knobbelzwanen hier niet tot meer schade leidt, omdat dit ook de ganzen verjaagt die dan weer op schadegevoelige percelen kunnen terechtkomen. GS zou het beleid ten aanzien van het tegemoetkomen van schade volgens ons hierop aan moeten passen.

Afstemming andere provincies

Wat de staat van instandhouding betreft, wordt aangegeven dat hiervoor naar het Nederlandse deel van de trekroustepopulatie moet worden gekeken. Dit betekent dus dat ook de aantallen knobbelzwanen in andere provincies relevant zijn, evenals de invloed van het beheer in de provincies tezamen op de staat van instandhouding. In het faunabeheerplan wordt echter niets vermeld over het beheer in andere provincies en de omvang van het afschot op landelijk niveau. Hierdoor is het niet goed mogelijk om na te gaan wat het voorgesteld beheer in Zuid-Holland betekent voor de staat van instandhouding voor het Nederlandse deel van de trekroustepopulatie. Wij adviseren dus om het faunabeheerplan aan te vullen met informatie over het beheer van knobbelzwanen in andere provincies.